

RELATIEMAGAZINE VAN HET OPENBAAR MINISTERIE | NR 01 | JAARGANG 17 | JANUARI 2011

▶ OPPORTUUN

- ▶ **Gerrit van der Wal:
'Medische zaken moeilijk te bewijzen'**
- ▶ **" Hamas, hamas..."
is gewoon provoceren?**
- ▶ **Claartje Schaap over de zaak-
Maartje Pieck**

WIKILEAKS EN

Gevolgen in Nederland

CYBERAANVALLEN

De Piratenpartij demonstreerde zaterdag 11 december 2010 op het Museumplein in Amsterdam om steun te betuigen aan WikiLeaks en de persvrijheid in het algemeen. Volgens de organisatie proberen de Amerikaanse overheid en een aantal Amerikaanse politici de klokkenluiderswebsite het zwijgen op te leggen. Eerder werd al een aantal sites door Wikileaks-sympathisanten aangevallen - waaronder Mastercard en Paypal - omdat zij geen zaken meer wilde doen met Wikileaks.

**KAN DE
WERELD
WEL
ZONDER
LEKKEN?,
ZONDER
WIKILEAKS**

**JULIAN
HOORT
NIET IN
EEN
ISOLEERCEL
WIKILEAKS
GAAT
DOOR!**

In opdracht van het Landelijk Parket startte het Team High Tech Crime van de Nationale Recherche op 8 december 2010 een grootschalig onderzoek naar de cyberaanvallen op onder andere de websites van Mastercard en Paypal. Dit leidde de dag daarop tot de aanhouding van een 16-jarige jongen. Vervolgens legden anderen als tegenactie op 10 december de OM-website enkele uren plat. Deze site bevat overigens alleen publieksinformatie en geen gevoelige gegevens.

Foto: ANP - Sander Koning

Discriminatie

Het is afschuwelijk om in je eigen leefomgeving niet zichtbaar jezelf te kunnen zijn. Om in elkaar te worden geslagen omdat je lesbisch bent. Om te worden weggepest door buurtgenoten die je uitschelden of 'homo' op je auto krassen. Het aantal geregistreerde gevallen van homogereleerd geweld nam vorig jaar met 13 procent toe. Daar past maar één signaal: dit accepteren we niet. Dat signaal liet het OM luid en duidelijk horen tijdens de themazitting antidiscriminatie in november bij de Amsterdamse rechtbank, waarvan elders in Opportuun een verslag. Daar stonden ook mensen terecht voor discriminatie van homoseksuelen.

Zo'n themazitting is een goed instrument om te laten zien dat mensen niet weggelaten met geweld tegen homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders. Het COC is blij met de toezegging van procureur-generaal Moraal dat er ook elders in het land zulke zittingen komen. Het is goed dat de strafeis in dit soort zaken met 50 procent verhoogd kan worden.

Maar er kan meer. Het hele justitiële apparaat moet doordrongen raken van de urgentie van deze problematiek. Het COC wil een hate crime-artikel, waarmee discriminerend geweld zwaarder bestraft kan worden. En omdat voorkomen beter is dan genezen, moet elke school voorlichting geven over homoseksualiteit en transgenders. Bij een zware misstand passen zware middelen.

Vera Bergkamp, voorzitter COC Nederland

En verder...

- In beeld > 2
- ◀ De Zaak > 9
- Grombergen > 15
- 6 Vragen > 19
- Het Parket > 20
- Kortom > 24
- Omgeslagen > 25
- Ut Recht > 31
- Gespot > 32

Medische zaken leiden zelden tot een veroordeling. Je kunt je in veel gevallen afvragen of het strafrecht wel de juiste weg is om problemen in de medische wereld aan te pakken', stelt de inspecteur-generaal van de Inspectie voor de Gezondheidszorg.

>> Interview: Gerrit van der Wal

'Ik was geen officier die een verdachte rechtstreeks aansprak, maar bij Jan H. moest ik het doen.' Claartje Schaap, nu rechter in Roermond, blikt terug op de zaak-Maartje Pieck, wier lichaam in de zomer van 2000 werd gevonden in het Roggebotsebos, vlakbij de weg van Kampen naar Dronten.

>> Alles afwegende: de zaak-Maartje Pieck

'Hamas, hamas...' Tijdens de Amsterdamse themazitting Discriminatie toont officier Birgit van Roessel zich verbaasd. 'Kankerjoden noemt u "gewoon provoceren"? Het is niet gewoon.'

>> Actueel: Discriminatiezitting

Leren van apen Leidinggeven aan de menssoort "juristen", hoe doe je dat? Juridische professionals lieten zich eind november bijpraten op een congres in Burgers' Zoo in Arnhem. Van apengedrag van valt veel te leren.

>> De organisatie: Leidinggeven aan juristen

Gerrit van der Wal:
'... soms als soft en goedgezond neergezet...'

Dat een arts schuld heeft aan de dood van een patiënt, is moeilijk te bewijzen. Strafrecht is vaak ongeschikt om problemen in de medische wereld aan te pakken, zegt Gerrit van de Wal, inspecteur-generaal van de Inspectie voor de Gezondheidszorg. Hij wil dat zijn IGZ vroegtijdig met het OM afstemt: wordt straf-, bestuurs- of tuchtrecht ingezet?

'ONBEVREDIGEND

Inspectie voor de Gezondheidszorg wil afstemmen met OM

ALS DE MEDICUS VRIJUIT GAAT'

Malafide bemiddelingsbureaus die frauderen met persoonsgebonden budgetten, vervalste pillen die illegaal worden aangeboden op internet of partijen injectienaalden die niet blijken te deugen. Het zijn voorbeelden van medische zaken waarmee het Openbaar Ministerie de laatste jaren in aanraking is gekomen. Bij het onderzoeken van dergelijke zaken werken gespecialiseerde officieren van justitie samen met het Expertisecentrum Medische Zaken (EMZ) en de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ). Gerrit van der Wal is de Inspecteur-generaal van de IGZ.

Wat doet uw inspectie precies?

'De IGZ is allereerst een toezicht-houder. Wij proberen bij te dragen aan de volksgezondheid door te onderzoeken, te oordelen en zo nodig maatregelen te treffen. Het toezicht strekt zich uit van de farmaceutische industrie tot ziekenhuizen, huisartsen, de gemeentelijke gezondheidsdienst en ga zo maar door. We houden toezicht op de naleving van 22 wetten.

Kwaliteit bestaat volgens het Amerikaanse Institute of Medicine uit zes elementen: doeltreffendheid, doelmatigheid, veiligheid, toegankelijkheid, patiëntgerichtheid en

'gelijkheid' (equity). Dat laatste betekent dat iedereen gelijke kansen op zorg moet hebben. Onze aandacht gaat vooral uit naar veiligheid.'

Hoe verloopt de samenwerking tussen het OM en de Inspectie in medische zaken?

'Als iemand in een ziekenhuis overlijdt en de arts is niet overtuigd van het natuurlijke karakter daarvan, dan moet de arts dat melden aan de gemeentelijke lijkschouwer. Hij bepaalt of de officier van justitie er aan te pas moet komen. Wij weten dat er onderrapportage is, dat is al decennia het geval, maar het gebeurt regelmatig ook wel. Zo'n zaak komt dan binnen bij het OM en dat bepaalt hoe de zaak verder wordt aangepakt, in samenwerking met de Inspectie of niet. Dat ligt wel subtiel. Het OM moet bewijzen dat er een causale relatie is tussen het handelen van de dokter en de dood van de patiënt. Bovendien moet er sprake zijn van opzet of grove schuld. Juist deze beide zaken blijken in de gezondheidszorg heel erg moeilijk te bewijzen. De gezondheidszorg is zo complex dat je bijna nooit precies kunt zeggen welk element uit die zorg ervoor verantwoordelijk is dat

er schade wordt geleden of dat iemand dood gaat. De juridische causaliteit is in de realiteit van de medische wetenschap heel moeilijk aan te tonen.'

Met als gevolg dat sommige zaken niet worden aangepakt, omdat het bewijs niet rond komt. Frustreert u dat niet?

'Je kunt je in veel gevallen afvragen of het strafrecht wel de juiste weg is om problemen in de medische wereld aan te pakken. Gewoon omdat strafzaken zelden tot een veroordeling leiden, omdat het bewijs niet rond komt. En dan gaat zo'n professional vrijuit, terwijl er wel degelijk iets aan de hand is. Dat is onbevredigend, want wij willen de standaard hoog houden. Dan heeft het strafonderzoek van een zaak twee jaar geduurd. Als wij na afloop van zo'n onderzoek ook nog aan de slag zouden moeten, is dat weinig effectief.'

Hoe zou u dit soort zaken willen aanpakken?

'Ik denk dat het goed zou zijn als de IGZ en het OM samen in een vroeg stadium zouden bepalen welke weg in een bepaalde zaak moet worden bewandeld: die van de Inspectie (bestuursrecht of tuchtrecht) of die van het strafrecht via het OM. Het is

niet altijd makkelijk om zoiets te bepalen. Een inspecteur die een onderzoek instelt mag niet een eventueel later strafrechtelijk onderzoek verstieren door bijvoorbeeld stordig met informatie om te gaan. Maar als het OM te vroeg aan de gang gaat, werkt dat vaak ontwrichtend. Mensen gaan zich dan snel op hun zwijgrecht beroepen en dat brengt niet altijd de nodige nuance aan het licht. Afstemming aan de voorkant van een proces zou ertoe kunnen bijdragen dat misstanden in de zorg echt snel kunnen worden aangepakt. En dat hoeft niet altijd via de lijn van het strafrecht.'

Is de expertise van het OM voldoende in medische zaken?

'Dat wisselt. Doorgaans zijn de contacten in de regio's heel goed. Er is vrijwel altijd een medische officier aangewezen; deze en onze inspecteurs weten elkaar wel te vinden. Een probleem is dat

officieren dit soort specialistische zaken vaak maar kort doen. Om die reden zou ik het toejuichen als het Expertisecentrum Medische Zaken van het OM wat meer aandacht zou krijgen. Het EMZ coördineert nu al een aantal zaken, maar ik denk dat dit nog wat meer zou kunnen. Eigenlijk zou ik willen dat bij het Expertise-centrum een aantal medische officieren zou zitten dat daar ook echt een tijd blijft zitten om zaken te registreren. De Inspectie zelf zou trouwens ook wat centraler mogen opereren.'

Wat zijn de grootste verschillen in de manier waarop het IGZ en het OM te werk gaan?

'Wij gaan uit van vertrouwen totdat het tegendeel is bewezen. Ik denk dat dat bij het OM eerder andersom is: uitgaan van wantrouwen, tenzij... Het OM en de politie zijn altijd op zoek naar daders, dat speelt bij ons veel minder. Daarom worden wij ook wel eens als te goedgelovig en soft

neergezet. Maar ons vertrouwen is niet blind, we verifiëren en controleren.'

De Inspectie beschikt over een eigen bureau Opsporing. Hoe verhoudt dat zich tot de politie en het OM?

'Het bureau Opsporing doet eigenlijk het voorwerk voor het OM. Het verzamelt feiten en kan proces-verbaal opmaken, want wij vervolgen natuurlijk niet zelf. Er zaten acht mensen op het bureau, maar dat breiden we uit tot twaalf om de zaken nog grondiger te kunnen aanpakken. We hopen wel dat het OM er vervolgens ook werk van maakt en naar aanleiding van onze processen-verbaal de zaak voor de rechter brengt. We hebben geen garantie gekregen, maar ik weet dat het OM de serieuze intentie heeft om zaken uit de gezondheidszorg aan te pakken. Zo proberen we de samenwerking te intensiveren.'

Tekst: Miek Smilde
Foto's: Joost Hoving

Wat gebeurt er bij de strafrechter en wat eist de officier?

Wie worden er berecht en waarom? Een blik in de zittingszaal.

Deze keer: een drugsdealer uit eenzaamheid.

Gezellige handel

De speed van "opa"

Illustratie: Guusje Kaaijk

Gerrit van der Wal:

'Ik zou het toejuichen als het Expertisecentrum Medische Zaken van het OM wat meer aandacht zou krijgen'

Gezelligheid. Niet direct het eerste woord dat bij je opkomt wanneer je denkt aan de handel in drugs. Toch was dit het motief voor Julien (64), ook wel de opa genoemd, om speed en cocaïne, hasjes en hennep te verkopen. Tussen vijf en zes uur was het een drukte van belang bij Julien thuis. Zo had hij tenminste nog wat aanspraak.

Bij de rechtbank in Middelburg staat hij terecht voor bezit en handel van hard- en softdrugs. Julien ziet er in zijn rolstoel met zijn grijze haar en trainingsjack niet uit als een drugsdealer. Maar schijn bedriegt: in zijn woning in Goes werden flinke hoeveelheden drugs aangetroffen, ter waarde van ongeveer 7000 euro. Hij is een lokale bekendheid, de oude man uit Goes. Een hobbydealer bij wie je alles kan krijgen, van goede kwaliteit, aldus de getuigenverklaringen. Van vlees en vis voor de barbecue tot zeekraal en aardappelen, maar ook minder onschuldige producten: cocaïne, amfetamine,

hennep en hasjes. En dat laatste wordt Julien verweten. Julien ontkent eigenlijk niets, wanneer hij door de rechter geconfronteerd wordt met de vele getuigenverklaringen over zijn handel. Dat van die drugs, dat kan wel kloppen, hij had een goede voorraad en gebruikte zelf ook. Maar het ging hem eigenlijk om de sociale contacten. Julien is na zijn hersenbloeding beperkt in zijn bewegingen. Hij was vroeger kok, maar kan nu niet meer werken. De officier van justitie heeft er een beetje genoeg van: de oude man is nu al bijna zes jaar bezig met drugs-handel. Een aanzienlijke periode. Hij heeft twee keer gezeten, maar dat heeft hem er niet van weerhouden opnieuw te gaan dealen. Dit hardnekkige gedrag moet stoppen, aldus de officier. Natuurlijk hoopt hij dat Julien zijn leven zal beteren maar een onvoorwaardelijke gevangenisstraf vindt de aanklager hier gepast. De eis: 24 maanden detentie met aftrek van voorarrest.

Juliens advocaat probeert nog wat gaten te schieten in de getuigenverklaringen. Toegegeven, er werd gedeald door zijn cliënt, niet in de mate die het OM hem toedicht. Julien was een bekend persoon in Goes en omstreken, het was makkelijk om naar 'de oude man' te wijzen, ook al had hij er niets mee te maken. De strafeis past volgens de advocaat niet bij de feiten. Julien wil dit keer echt zijn leven beteren en heeft al toegezegd in een bejaardentehuis te gaan wonen, waar hij toch aanspraak heeft, zonder verdovende middelen, dat wel. Maakt het gloedvolle betoog van de raadsman enig verschil in de straf-toemeting? Wie zal het zeggen. Juliens kamer in het bejaardentehuis blijft in ieder geval nog even leeg. De rechtbank Middelburg haalt een half jaar af van de eis van de officier: Julien gaat voor 18 maanden naar de gevangenis. ◀

Tekst: Anna Italianer

Jan H.'s vriendin had een aanrijding gehad met een hert'

Voormalig officier Claartje Schaap

11 juni 2000. Een jaar eerder is onder bijna dezelfde omstandigheden de 16-jarige Marianne Vaatstra in het Friese Veenklooster gevonden. Marianne en naar later blijkt ook Maartje Pieck, is slachtoffer geworden van een zedenmisdrijf. De tieners worden allebei dicht bij een asielzoekerscentrum gevonden. De moord op Marianne Vaatstra is nooit opgelost; de zaak-Maartje Pieck wel. Officier van justitie Claartje Schaap - nu rechter in Roermond - wordt op 12 juni op het parket in Zwolle gevraagd naar Kampen te gaan. 'Er wordt daar sinds gisteravond een meisje vermist, zeiden ze tegen me. Het was meteen duidelijk dat iedereen een naar gevoel over de verdwijning had.' De officier heeft zelf een dochter van vijftien. Ze kan zich indenken hoe het voelt als een kind van die leeftijd niet thuis komt. 'Ik weet hoe ze kunnen verschillen. Van sommigen wordt je niet meteen ongerust als ze laat thuiskomen. Bij dit meisje lag dat meteen anders. Maartje - begrepen de politiemensen al snel - zou nooit zomaar wegblijven.'

Ouders

Maartje is op 11 juni reclamefolders gaan lopen bij haar in de buurt. Ze gaat om half acht 's avonds verder. Als Maartje om negen uur niet thuis komt, gaan haar ouders rondvragen. Om elf uur waarschuwen ze de politie. 'De politieman die de melding opneemt is meteen getriggerd door het profiel van Maartje. De zaak is vanaf het begin al heel serieus genomen, het opsporingsonderzoek is direct gestart.' ▶

De verdwijning en vondst van het dode lichaam van de 15-jarige Maartje Pieck in de zomer van 2000, zorgt in Kampen voor een schok. Met een stap-voor-stapstrategie sluit het net rond Jan H. 'We hadden eigenlijk geen bekentenis meer nodig.'

HET ALIBI

De zaak-Maartje Pieck

EN HET HERTENHAAR

Voormalig officier Schaap pakt er een laptop bij. Tot haar eigen verbazing heeft ze de gegevens van de zaak nog kunnen vinden. Inclusief de tijdsbalk die zo'n belangrijke rol zou spelen bij de opsporing van de dader. 'Het is voor me overgezet op een USB-stick, die hadden we toen nog niet' Op het scherm verschijnt de opzet van het onderzoek. Er wordt een Recherchebijstandsteam (RBT) opgestart. 'Erg nieuw was toen dat we familierechercheurs hebben ingezet. Die zijn naar Maartjes huis geweest en hebben haren en ander materiaal meegenomen.'

Later op de dag wordt een lichaam gevonden in het Roggebotsebos, vlakbij de weg van Kampen naar Dronten. Het ligt binnen de grens van de politieregio Flevoland. Daar wordt op dat moment niet direct een verband gelegd met de verdwijning van Maartje Pieck. 'Ternauwernood hebben we kunnen voorkomen dat de GGD-arts uit Flevoland naar het lichaam toe zou gaan en allerlei onderzoek zou gaan doen. Gelukkig konden we hen ervan overtuigen dat we volgens de nauwgezette aanwijzingen van het NFI de plaats delict moesten benaderen en sporen veiligstellen volgens een zorgvuldige methode.'

Partytent

Heel voorzichtig wordt het lichaam benaderd. 'Maartje lag op haar buik, zodat van een afstand niet te zien was of ze het werkelijk was. Daarom konden de ouders pas later door de familierechercheurs ingelicht worden.' Er wordt een inderhaast verworven partytent over de plaats delict heen gezet. Volgens de nog verse aanwijzingen van het NFI hebben de technisch rechercheurs "vezelvrije kleding" aan. Het zijn oranje overalls, die later nog een dubieus bijrolletje zullen spelen.

'Alles wordt uit de kast gehaald', weet Schaap nog. Leerpunten uit andere onderzoeken worden in de praktijk gebracht. In het digitale verslag komt de profiler Carlo Schippers voorbij. Schippers denkt dat het gaat om iemand die al eens eerder zedendelicten gepleegd heeft. 'Alle verlopen van zedendelinquenten worden nagetrokken. Na het weghalen van het lichaam is een camera op de PD gericht blijven staan, voor het geval de dader mocht terugkomen. Op de opnamen zag je van alles. Ook een surveillanceauto met politiemensen die eens uit nieuwsgierigheid naar de plek kwamen kijken.'

Zoektocht

Het stuk bos waar Maartje is gevonden, is lastig bereikbaar. De man die haar vindt zegt 'gewoon te houden van door het bos lopen'. Als ver-

dachte wordt hij al snel afgevoerd. Er komen tips binnen. Er zijn donkere mannen gezien met een geblinddoekt meisje in de auto. Er wordt een kenteken genoemd. Ze worden in verband gebracht met het asielzoekerscentrum dat vlak bij de vindplaats van Maartje ligt. 'Uit de telefoontap op de mannen van die auto, hoorden we alleen dat ze naar hun werk en de sport-school gingen en hun vriendinnen sloegen.' Er worden ook Kampenaren anoniem beschuldigd. Alles wat wijst naar het asielzoekerscentrum of de nabijgelegen camping, leidt tot niets. Ook de zoektocht in het vuilnis naar Maartjes kleren, levert geen resultaat op.'

Ondertussen zijn na onderzoek op het lichaam van het slachtoffer, twee soorten haren gevonden: menselijke en die van een dier, mogelijk een hert of een hond. Ook zijn er vezels veiliggesteld. Het buurtonderzoek levert een schat aan informatie op. Buurtbewoners hebben Maartje zien lopen met haar folders. Haar ronde lijkt op te houden op een adres aan een straat, die Veenmos heet. Schaap: 'De man die daar woont, heeft een alibi. Hij was bij bureaus, zei hij, verderop. Die bureaus bevestigden dat.'

De laatste folder

Uit het buurtonderzoek komt naar voren dat tijdens Maartjes ronde, ook twee jongetjes een weekblad rondbrengen met een karretje. De twee doen dat al langer en hebben een vaste route. 'Sommige buurtbewoners wisten nog hoe laat de jongens De Brug, zoals het krantje heet, op de deurmat lieten ploffen. Daar zaten ze op te wachten. Door hun route te volgen en de volgorde waarin het krantje en Maartjes folders op de deurmat lagen, konden we haar route reconstrueren en de tijdstippen vaststellen.'

'Opgelucht', is officier Schaap en haar team als definitief duidelijk wordt dat de dader in ieder geval niet in het AZC gezocht moet worden. Het is wel schrikken als er een tip binnenkomt dat een allochtone man 'er iets mee te maken zou hebben.' De oranje kleur in zijn autobekleding komt overeen met de kleur van vezels die op het lichaam van Maartje zijn gevonden. 'We hebben overwogen de man aan te houden. Dat zou met veel aandacht gepaard zijn gegaan. We hebben besloten hem uit te nodigen op het bureau, omdat de verdenking wel erg mager was. Gelukkig maar.' De man heeft een sluitend alibi. Hij kan aantonen dat hij in Frankrijk was ten tijde van het misdrijf. Zijn verklaring wordt bevestigd door de Franse autoriteiten en hij kan bonnetjes van de zijn reis over de autoroute overleggen. 'Later bleek dat de opvallende vezels waren van de oranje overalls van de Technische Recherche.'

Opvallend gedrag

Langzaam aan komt Jan H. – de man met adres Veenbos, die een alibi had – scherper in beeld. Bij hem is de laatste folder (zie kader: De laatste folder) door Maartje in de bus gestopt. De man is eerder beschuldigd van seksuele delicten, maar die hebben nooit geleid tot strafvervolging. Tegen hem werkt, dat hij zich opvallend gedraagt op een informatieavond, herinnert Schaap zich. Als rechercheurs nog eens bij de buurtgenoten langsgaan, blijkt dat hij hen min of meer het alibi in de mond heeft gelegd. H. was wel op bezoek geweest, maar een uur eerder dan hij hen op de mouw heeft gespeld.

'En dan gebeurt er iets...!', zegt Schaap nu nog met zichtbaar genoegen. 'We hebben een onvoorstelbare meevaller. Of het een toevalstreffer was of dat het geluk een handje is geholpen, dat weet ik niet. Feit is: Jan H. wordt door het KLDPD aangehouden omdat zijn auto onverzekerd is. De auto wordt naar een afgelegen terrein gebracht.' Op de tap wordt gehoord dat hij zijn vriendin onder grote druk zet om snel met geld te komen om de auto los te krijgen. 'Het gaf ons de kans om een inijkoperatie in de auto uit te voeren. Dat kon met de wet-BOB, die toen op 1 februari in werking was getreden.'

In de kofferbak worden ondermeer haren gevonden. Het NFI stelt vast dat het gaat om haren met dezelfde morfologie als die zijn aangetroffen op het lichaam van Maartje. 'Het was een dubbele match.' Dat H.'s haar in de kofferbak zit, is begrijpelijk. Maar wat doet de dierenhaar daar? Schaap: 'Achteraf bleek dat ▶

'Ik dacht: nu doorzetten en terugkijken'

OVER CLAARTJE SCHAAP:

'Ik was geen officier die de verdachte direct aanspreekt. Zo ben ik opgeleid. Maar bij Jan H. moest ik het doen. Dat was de enige keer dat hij opzag. Hij keek me aan. Als blikken konden doden... Het enige dat ik dacht, nu doorzetten, terugkijken.'

Claartje Schaap (1952) studeerde rechten in Utrecht. Daarna werd zij directielid in diverse penitentiaire inrichtingen. Van 1986 - 1995 was zij officier van justitie in Roermond. Ze vertok voor een jaar naar Aruba als beleidsjurist detentierecht. Terug in Nederland werd ze officier van justitie in Lelystad en Zwolle.

In 2002 maakte ze de overstap naar de rechtbank. Vanaf 2003 is Schaap weer terug in Roermond, aanvankelijk als strafrechter en sinds 2009 is zij rechter in de familieafdeling met het accent op kinderstrafrecht.

zijn vriendin een paar maanden eerder een aanrijding had gehad met een hert. Daardoor was haar auto beschadigd. H. was naar haar toegegaan en had de grill van haar auto in zijn achterbak meegenomen. Zo zijn die haren er in terecht gekomen.'

Verhoorplan

Jan H. wordt niet meteen thuis aangehouden, maar onderweg naar zijn werk. 'Dat zou in de buurt – en ver eromheen – te veel commotie hebben opgeleverd', weet Schaap. Er gaat na de aanhouding meteen een persbericht uit. Er ligt een uitvoerig verhoorplan klaar. 'Dat was toen betrekkelijk nieuw', herinnert Schaap zich. 'Ook was het nog niet gebruikelijk er een psycholoog bij te halen, die de verhoren via een one way screen kon volgen en aanwezig kon geven.'

Volgens de strategie van het verhoorplan moet de praatgrage H. vooral op zijn gemak gesteld worden. Als hij een leugentje vertelt, wordt hij daar mee geconfronteerd. De verhoorders geven hem de indruk dat zij meer van hem weten dan hij van zichzelf. Claartje Schaap: 'Op een gegeven moment hebben de verhoorders de opdracht gekregen hem wat steviger aan te pakken. Toen H. verklaard had dat hij verantwoordelijk was voor de dood van Maartje gaf de psycholoog het advies hem naar zijn cel te laten brengen en later door te gaan.' De volgende dag kwam het hele verhaal er gedetailleerd uit. Schaap: 'We hadden eigenlijk geen bekentenis meer nodig. De haren, het loze alibi, hadden we al. In zijn huis hadden we met luminol – dat toen nog maar pas werd toegepast – bloedsporen van Maartje gevonden.' Bij het NFI waren vezels van de vloerbedekking in H's huis op de plaats delict gevonden. 'Onder haar nagels zat stof van zijn joggingbroek.'

Reconstructie

Schaap kijkt naar één van de tijdsbalken. Het is de lijn van de reconstructie. De tijdsbalk geeft weer hoe H. Maartje van het leven heeft beroofd. H. vertelt dat hij inderdaad bij de buurtgenoten is geweest en daarna thuis whisky is gaan drinken. Als hij de lege fles in de berging gaat weggooiden, hoort hij de brievenbus en ziet een meisje een folder in de brievenbus doen. 'Dan slaan bij mij de stoppen door', verklaart hij later. Het meisje wordt naar zolder gesleurd en daar moet ze zich ontkleden. Hij probeert seksuele handelingen bij haar te verrichten, maar Maartje verzet zich hevig. Ze gilt hard. Met een snoer knelt hij haar keel af. Hij zegt nog naar beneden te zijn gerend om een schaar te

'Ik ben mijn requisitoir begonnen met de woorden die vriendinnetjes van Maartje in hun overlijdensbericht hadden gezet'

halen om haar te bevrijden, maar ze is dood als hij weer op zolder komt.

De officier bezoekt met de familierechercheurs de ouders. Schaap herinnert zich hen als bescheiden mensen. Intens verdrietig. Ze willen hun dochter in stilte begraven. Zeker geen stille tocht. De gemeente werkt daar aan mee. De burgemeester zwengelt de discussie aan dat iedereen zijn DNA in een databank zou moeten doen. Schaap: 'Gelukkig is het voor de ouders zo gegaan als ze wilden. De gemeente heeft nog wel een condoleance georganiseerd.'

Geen berouw

De ouders zijn niet bij de behandeling van de zaak. Voor het requisitoir gaat Schaap weer bij hen op bezoek. 'Om te bespreken wat ik over Maartje zou zeggen. Ik ben mijn requisitoir begonnen met de woorden die vriendinnen van Maartje in hun overlijdensbericht hadden gezet. Dat was zo treffend.' Jan H. toont tijdens de zitting geen enkel berouw. 'Hij zat maar naar de grond te staren.' Tegen Jan H. is 18 jaar en TBS geëist. De rechtbank en het gerechtshof veroordeelden hem tot 15 jaar en TBS voor gekwalificeerde doodslag. Het strafbare feit dat er aan voorafging was verkrachting en feitelijke aanranding.

Schaap: 'In 2006 is H. in een TBS inrichting gekomen. Hij heeft gebruik gemaakt van de Fokkens-regeling.' Schaap wacht even. 'Daar ben ik het helemaal mee eens. Ik vind het heel jammer dat die regeling, waardoor ter beschikking gestelden na het uitzitten van 1/3 van hun straf naar een tbs-inrichting konden worden overgeplaatst, is afgeschaft. Maar dat is weer een ander verhaal.' ◀

Tekst: Louis Cornelisse

Foto's: Rob Oostwegel

GrOMbergen

Zo en zo

Een beetje taalpurist blijft zich verbazen. Mijn nieuwste ontdekking op dit gebied: de uitdrukking "zo en zo" in de betekenis van "in ieder geval". In zijn column "Irritaal" laat Ben van Balen (wie kent 'm niet?) duidelijk weten wat hij van deze uitdrukking vindt: "In het geval je de uitdrukking in ieder geval wilt gebruiken, maar je kunt er niet opkomen, neem dan even twee tellen de tijd om hem weer te herinneren. Lukt dat dan nog niet, zeg dan hoe dan ook, of toch al, dat is hoe dan ook goed. Ik neem het je zelfs niet kwalijk als je bij gebrek aan inspiratie je toevlucht zoekt in germanismen als sowieso of überhaupt. Goed, je wilt dus sowieso gebruiken en hebt daar nu ook officieel toestemming voor. **Waar haal je dan het gore lef vandaan om dat woord te verminken tot zo en zo?** Hoe wordt dat woord in je hersenen vernield? Ah, ik weet je antwoord al: 'Nou, zo en zo.'" Hier past slechts instemmend zwijgen.

Wat ook erg is: sinterklaas die je iets geeft wat je helemaal niet hebben wilt. Ik heb een politicus eens de legendarische uitspraak horen doen, dat je nooit moet proberen om mensen tegen hun zin in blij te willen maken. Dat moest die goedheiligman zich toch eens in zijn oren knopen.

En dat geldt ook voor menig rechterlijk college in Nederland. Neem de zo veel besproken jurisprudentie rond het Salduz-arrest van het EHRM. Kern daarvan is dat een verdachte voorafgaand aan zijn eerste verhoor bij de politie in de gelegenheid moet worden gesteld een advocaat te raadplegen. Gebeurt dat niet dan volgt in de regel bewijsuitsluiting (HR 30 juni 2009, NJ 2009, 349).

Dat had de rechtbank Utrecht goed in de oren geknoopt, zo blijkt uit een uitspraak van 9 november 2010 (parketnummer 16/600416-08): "Nu niet is gebleken dat de aangehouden verdachte vóór de aanvang van dit verhoor gewezen is op zijn recht tot raadpleging van een advocaat, zal de rechtbank zijn verklaring bij de politie niet voor het bewijs gebruiken." Niks aan de hand, ware het niet dat het hier om een **ambtshalve** overweging gaat. De verdachte, bijgestaan door zijn raadsman, had hier helemaal niet om gevraagd. Met andere woorden: jij, verdachte, hebt geen bezwaar tegen het gebruik van de verklaring. **Maar wij, rechtbank, weten wat goed voor je is.** Maar de Hoge Raad had toch ook overwogen dat bewijsuitsluiting moest volgen "na een daartoe gevoerd verweer"? Zo en zo weer iemand tegen zijn zin in blij gemaakt!

Tekst: Jan-Willem Grimbergen, officier van justitie in Utrecht

Schelden, spugen en schoppen

Officier Birgit van Roessel in actie tijdens de themazitting Discriminatie

Discriminatie van Joden en geweld jegens ME'ers, een agent en een parkeercontroleur staan centraal tijdens de themazitting Discriminatie. Voor de meervoudige kamer van rechtbank Amsterdam eist officier Birgit van Roessel een dag lang. 'Kankerjoden noemt u "gewoon provoceren"? Het is niet gewoon.'

In de Stheemzaal van rechtbank Amsterdam zijn alle ogen gericht op de camerabeelden die de aanhoudingseensheden van de ME hebben gemaakt. Supporters van FC Utrecht komen met de trein aan bij het Ajax-stadion. Via tourniquets en een loopbrug stappen ze een "kooi" in van waaruit ze het stadionvak voor de uit spelende club in willen. Zover komt het niet. Op last van de burgemeester stuurt de politie de supporters terug naar de trein richting Utrecht. Want er zijn spreekkoren geweest: " Hamas, Hamas; Joden aan het gas!" Ook door Laurens B. die deze dag terecht staat. Bovendien zou hij getrap hebben naar ME'ers. De advocaat van B. erkent dat B. een trap naar een ME-schild heeft gemaakt, maar laat op haar beurt

filmbeelden van de verdediging afdraaien. Op deze door verdachte ingeleverd YouTube-beelden is onmiskenbaar te zien dat verdachte de-escalerend bezig is als een supporter gewond op de grond ligt. En de trappende beweging vanuit het treimbalkon naar ME'ers dan? Zelfverdediging was het geweest: de verdachte werd hardhandig de trein in gewerkt en kon geen kant op. Volgens advocaat Honig ontkent B. antisemitische teksten te hebben gebruikt. Uit politie-PV's valt ook niet op te maken dat B. " Hamas"-tekst zou hebben geuit. Daar denkt discriminatieofficier Birgit van Roessel anders over. Ze wijst op een PV waarin staat dat verdachte over de discriminerende tekst verklaart dat hij "niet kan ontkennen daarbij niet betrokken te zijn

geweest". De verbalisant heeft per ongeluk een woordje "niet" te veel opgeschreven, maar dat moet uiteraard als een bekennende verklaring worden opgevat, stelt de aanklager. En hoezo, trappen uit zelfverdediging? Van Roessel: 'B. had op dat moment, wél de ruimte om, net als anderen gewoon in de coupé te gaan zitten. Openlijk geweld dus. Dat B ook hulp geboden heeft aan een gewonde toeschouwer, doet daar niets aan af.'

Veertien dagen later acht de rechtbank acht het geweld van B bewezen, van trappen uit noodweer naar geharnaste agenten was geen sprake. Maar over de woorden " Hamas, Hamas; Joden aan het gas" geeft de rechtbank B. het voordeel van de twijfel. De rechtbank neemt het PV daarover wél letterlijk en concludeert: "Nu een bewijsmiddel ontbreekt dat er op duidt dat verdachte daadwerkelijk heeft meegedaan aan de spreekkoren, dient verdachte daarvan te worden vrijgesproken.' De uitspraak: een voorwaardelijke gevangenisstraf van één maand met een proeftijd van twee jaar. Een stadionverbod als bijzondere voorwaarde. En een werkstraf van 80 uur. Die uitspraak komt overeen met de eis, alleen had het OM een werkstraf van 150 uur geëist.

De tweede Utrechtsupporter

Dan Zembib B., een tweede Utrecht-supporter die naast Laurens B in de verdachtenbank zit. Hij zou

hetzelfde geroepen hebben, en ook nog: "Vieze kankerjoden, jullie gaan dood." B. zou bovendien tegen een hek geschopt hebben. Advocaat Honig erkent dat haar cliënt tegen het hek heeft geschopt, maar benadrukt het "groepsgebeuren". Over de ME-camerabeelden zegt ze. 'Je ziet een dosis testosteron, maar die is wel beïnvloed door wat van buiten de groep komt. Onvoldoende staat vast dat een grote groep deze spreekkoren heeft geuit, en onvoldoende specifiek staat in het verbaal dat mijn cliënt dat staat te zingen.' Tja, erkent ze, fraai is misschien anders. Maar is hier nou echt sprake van discriminatie? Het is vooral een reactie op provocaties, die helaas onderdeel van de voetbalcultuur zijn. Maar weeg die context wel mee, zegt de advocaat 'En die context is dat Ajax-supporters zélf met vlaggen van Israël zwaaien en zichzelf "superjoden" noemen.' 'Ik hoor hier zeggen: het is gewoon provoceren', zegt aanklager Van Roessel. 'Maar het is niet gewoon. Het is niet te begrijpen dat joden als minderwaardig worden neergezet. De Hoge Raad heeft al eerder uitgesproken dat ook bij het voetbal deze "cultuur" niet getolereerd kan worden.' Kom bij deze aanklaagster niet te snel aan met een context die recht moet praten wat krom is. Want het is simpel, vindt ze: 'We hebben regels in Nederland. Die staan in het wetboek. Die zijn overtreden. In discriminatiezaken kan een context de strafbaarheid aan uitlatingen ontnemen, maar een dergelijke context doet zich hier niet voor, zo is ook -zoals hiervoor al bleek- door de HR erkend.' ▶

Ze vindt de rechtbank, 14 dagen later, aan haar zijde. Conform de eis wordt een voorwaardelijk gevangenisstraf van één maand opgelegd, een stadionverbod als bijzondere voorwaarde en een werkstraf van 150 uur.

Bespuugde parkeercontroleur

Een straat in Amsterdam, oktober 2009. Mimoun O. ziet dat een parkeerwachter van de Parkeer Combinatie Holland een boete onder de ruitenwisser van zijn Audi schuift. Laaiend is O., want hij had "maar heel even" zijn auto verlaten. 'Vieze vuile kankeraap', bijt hij de donkere vrouwelijke controleur toe. De vrouw draait zich om, hoort gerochel, en kan een fluim niet meer ontwijken. Rechtbank Amsterdam november 2010. Op de publieke tribune van de Stheemzaal wil de parkeercontroleur wel eens weten hoe de zaak afloopt. De verdachte is er overigens niet, O. heeft geen vaste woon- of verblijfsplaats in Nederland. Uit het dossier blijkt in elk geval dat van spijt bij de verdachte geen sprake is. 'Ik heb me ingehouden, ze mag blij zijn dat ze haar tanden nog heeft', heeft hij destijds verklaard tegen verbalisanten. Officier Birgit van Roessel: 'De parkeerwachter deed gewoon haar werk omdat meneer geen kaartje had gekocht. Om futiele redenen heeft hij haar beledigd. En het spugen is buitengewoon vies en beledigend. Meneer toont geen inzicht in zijn gedrag en heeft geen spijt. Het beledigen van een persoon-in-functie en de discriminatie werken strafverhogend. Alles afwegende eis ik een geldboete van 550 euro, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door elf dagen hechtenis.' De rechtbank oordeelt twee weken later overeenkomstig deze eis.

Feestvierder met kort lontje

Als agenten wegens een melding geluidsoverlast bij het huis van de feestvierende Carlos R komen, ontstaat een discussie die erop uitdraait dat een Marokkaanse agent te horen krijgt: 'Jij bent ook een vuile Marokkaan, net als die daar.' De verdachte meent dat het Marokkanen

geweest zijn die bij de politie klaagden over geluidsoverlast. Als de man geboeid naar het politiebureau wordt gebracht schopt hij een agent.

Volgens advocaat Post heeft zijn cliënt niet geschopt. 'Mijn cliënt mocht niet zelfstandig uit de politieauto stappen, hij schopte niet, hij is gestruikeld.'

'Echt flauwekul', zegt officier Van Roessel, 'het was een achterwaartse schop op de knie van de verbalisant. Ik heb wat betreft de beledigingen geen reden om te twifelen aan de PV's van de verbalisanten.'

Carlos R. zelf twijfelt wel: 'Ik heb de agent geen "vuile poot" genoemd. Ik wist niet eens wat het woord "poot" betekende. Wel heb ik gezegd: haal je "vuile poten" van me af.' De verdachte doet zijn verhaal kalm voor de rechtbank Amsterdam. Al heeft de Reclassering wel over hem gerapporteerd dat hij "een kort lontje" heeft. Aan het eind van haar requisitoir maakt de officier van justitie hardop een rekensommetje over de te vorderen strafmaat: 'Er is sprake van geweld tegen de politie, dat betekent een verdubbeling. Er is sprake van discriminatie, dan komt de helft erbij. Plus de documentatie die meneer heeft voor bedreiging en mishandeling. Maar ten voordele spreekt dat hij werk heeft en serieus zijn best doet zijn leven op de rails te krijgen.' Van Roessel eist een gevangenisstraf van 1 maand voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaar en bijzondere voorwaarden reclasseringstoezicht, ambulante behandeling en een leefstijltraining voor de verdachte (zoals in het reclasseringsrapport genoemd). Daarnaast een werkstraf voor de duur van 240 uur subsidiair 120 dagen vervangende hechtenis. En ze vraagt de rechter de vordering tot schadevergoeding van de agent toe te wijzen en de schadevergoedingsmaatregel op te leggen zodat die zelf er niet achteraan hoeft te gaan. Uitspraak rechtbank: 240 uur werkstraf, waarvan 80 uur voorwaardelijk. De vordering van de agent is toegewezen. ◀

Tekst: Pieter Vermaas

Foto: ANP, Paul Vreeker en Lex van Lieshout

*'Ik heb niet
"vuile poot"
gezegd, maar
haal je vuile
poten van
me af'*

6 vragen

*In de aanwijzing
Voorlichting
opsporing en
vervolgging staan de
spelregels
beschreven voor de
persvoorlichting
door politie en OM.
Zes vragen aan
Evert Boerstra,
persvoorlichter
Parket-Generaal.*

1. Wat is het doel van de aanwijzing?

Net als alle andere aanwijzingen is het doel van de aanwijzing Voorlichting opsporing en vervolging een uniforme uitvoering van het OM-beleid. In de aanwijzing staan in feite de spelregels voor alle persvoorlichters van politie en OM, woordvoerders en persofficieren op een rij. De aanwijzing is een paar jaar geleden opgesteld door een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van politie en OM.

2. Wat wordt erin geregeld?

In de aanwijzing wordt aangegeven welke uitgangspunten ten grondslag liggen aan de communicatie met de media door politie en OM. Beschreven staat hoe politie en OM de persvoorlichting hebben georganiseerd: wie doet in concrete onderzoeken en strafzaken de woordvoering en op welk moment zal welke informatie aan de media worden verstrekt. Essentieel uitgangspunt is het realiseren van juiste berichtgeving op het juiste tijdstip. Met de aanwijzing is een principiële keuze gemaakt voor een alert en assertief voorlichtingsbeleid van politie en OM.

3. Kan je wat concreter zijn?

In de aanwijzing is geregeld dat de politie de woordvoering over de operationele kant van de zaak doet, terwijl de woordvoering door het OM een meer strategisch-juridisch karakter heeft. In principe gaat de woordvoering over van politie naar OM na voorleiding van een verdachte. In 'geruchtmakende zaken' wordt heel intensief samengewerkt tussen OM en politie. Zo kunnen persberichten uit beider naam worden uitgedaan en kunnen politie en OM bij belangrijke ontwikkelingen gezamenlijk een persconferentie geven. Overigens is het uitdrukkelijk de bedoeling 'trial by media' te voorkomen. Ook staat in de aanwijzing wat te doen als er een onjuist verhaal in de media verschijnt. Het OM of de politie moet dan snel richting het betreffende medium reageren. En als een advocaat in de media informatie verstrekt over een zaak of een verdachte, ziet het OM ruimte om in de media te reageren op de bewuste uittalingen van de advocaat. Overigens proberen we altijd eerst even contact op te nemen met de betreffende advocaat.

4. Hoe zit het met de beschermen van privacy van betrokkenen?

OM en politie hebben een wettelijke taak bij het beschermen van de privacy van verdachten, slachtoffers, nabestaanden, getuigen en aangevers. Ook dat wordt duidelijk in de aanwijzing. Wél is er een uitzondering gemaakt voor die gevallen dat er apert onjuiste verhalen in de pers (dreigen te) worden gepubliceerd. In uitzonderlijke situaties kunnen politie en OM ertoe besluiten informatie aan de pers te verstrekken die normaal gesproken in verband met privacybescherming niet zou worden verstrekt. Doel is dan een en ander recht te zetten óf om te voorkomen dat het onjuiste verhaal wordt gepubliceerd.

5. Hoe zit het met de camera in de zittingszaal?

Er wordt vaker dan vroeger gefilmd in de zittingszaal. Ook aan de camera in de zittingszaal is een passage in de aanwijzing gewijd. Afgesproken is dat de voordracht en het requisitoir mag worden gefilmd als de voorzitter van de rechtbank toestemming heeft gegeven de opkomst te filmen. Daar is één uitzondering op gemaakt: als de veiligheid van de officier van justitie of advocaat-generaal in het geding komt.

6. Tot wanneer is de aanwijzing geldig?

Zij is geldig tot en met oktober 2011. Op de gedrukte versie van de aanwijzing staat dat de aanwijzing tot en met december 2010 geldig is. Die datum is veranderd omdat de aanwijzing een paar jaar geleden, na een kleine aanpassing, opnieuw is vastgesteld door het College van procureurs-generaal.

HECHT TEAM

Iedereen kent iedereen op het parket van de stad zonder inwoners

ACHTER PRIKKELDRAAD

Zijn eerste indruk over parket Schiphol? 'Toen ik er naartoe reed, had ik het gevoel dat de wereld achter het parket recht naar beneden ging.' Toch heeft Schiphol de harten van teamleider Fred Bijlsma en zijn team veroverd.

'Hier wil je nog niet dood gevonden worden', dacht Bijlsma. Secretaris Jeannine toe Laer doet er nog een schepje bovenop. Ze herinnert zich nog het prille begin van haar relatie, toen ze met haar vriend langs beider werkplekken reed en een weddenschap had wie de meest deprimierende werkplek had. Helaas scheen de zon die dag op Schiphol en bleek dat haar nieuwe lief in het havengebied naast een vuilnisbelt werkte. Hij won. Nipt.

Het afgelegen parket staat op Schiphol-Oost, het "oude Schiphol". De nevenvestiging van Haarlem staat op het uiterste randje van het luchthaven-

terrein en is moeilijk bereikbaar met openbaar vervoer. Wie de Fokkerweg langs de ringvaart verlaat en rechtsaf slaat richting parket, stuit op een gigantisch braakliggend terrein, waarop plassen water staan, onkruid groeit en vergeten stukken plastic en beton liggen. De weg slingert om dat braakliggende terrein heen richting het parket. Het is er winderig. De Aalsmeerbaan ligt pal achter het parket. Als die in gebruik is ontgaat je dat niet.

Golfplaten

Het gehorige noodgebouw bestaat uit gipsplaten wandjes en houten vloeren. De klimaatbe-

heersing is een probleem. Voor de deur staat een dubbel hek met prikkeldraad. Naast het OM doet het complex ook dienst als huis van bewaring, detentiecentrum en uitzetcentrum. Dat houdt in dat naast de KMar ook DJI en de IND er huisvesten. En er zijn drie rechtszalen. De kamers aan de achterkant kijken uit op de golfplaten en het prikkeldraad van het achtergelegen detentie- en uitzetcentrum. Als de Aalsmeerbaan in gebruik is zie je soms nog net vanuit het raam van Bijlsma een vliegtuig opstijgen.

Het moge duidelijk zijn. Het parket op Schiphol is qua locatie weinig inspirerend. Toen dit parket zo'n acht jaar geleden werd neergezet om de problematiek van bolletjes-slikkers te lijf te gaan waren er niet voor alle functies vrijwilligers te vinden. Maar nu is niemand er met een stok weg te slaan. Er wordt hard en met overgave gewerkt. Het is er gezellig en er heerst een grote saamhorigheid. Hoe kan dat?

Hecht

Op het parket werken niet veel mensen, dus de lijnen zijn kort. Zowel onderling als met de KMar. 'Je kent iedereen', zegt Toe Laer. Er werken relatief veel jonge mensen. Verder is er buiten het parket niets te doen. Even lekker wandelen in de pauze doet nagenoeg niemand. Dit kleine team zit letterlijk de hele dag met elkaar opgescheept. Hierdoor is een bijzonder hecht team ontstaan dat veel met elkaar lacht en deelt. Dat iedere dag stipt om 12.00 uur gezamenlijk luncht en zelfs een eigen lounge-ruimte heeft.

Maar wat Schiphol nog meer bijzonder maakt zijn de locatie en de aard van de zaken.

Parket Schiphol

Op Schiphol werken 35 mensen. Onder hen 12 man administratie, 8 maatwerkofficieren en 10 (senior) parketsecretarissen. De vestiging werd 8 jaar geleden neergezet om de stroom bolletjes-slikkers te beteugelen. Dankzij samenwerking met Koninklijke Marechaussee en Douane is de stroom drugskoeriers nu beheersbaar. Verder is er een goede ketengerichte aanpak van de bijzondere vormen van criminaliteit op Schiphol.

'Schiphol is een stad zonder inwoners', vat Toe Laer het samen. Op de luchthaven werken per etmaal bij de talloze bedrijven zo'n 60.000 mensen. Omdat er geen mensen wonen kom je er geen criminaliteit tegen als huiselijk geweld en zijn er geen hangjongeren of fiet-sendiefstallen. Er zijn weinig kruimeldieven. 'Hier is het gelijk ernstig en groot', zegt Toe Laer. 'Want hier is het vaak in georganiseerd verband. Met veel verdachten.' Te denken valt aan grootschalige cocaïnesmokkel, mensenhandel en mensensmokkel.

'Mensen denken dat wij alleen maar bolletjes-slikkers hebben', zegt senior administratief medewerker Anne-Marie. 'Dat is onzin. Drugs zijn wel het merendeel van de zaken maar er zijn ook jeugd- en zeden (kinderporno), valse paspoorten, witwassen en diefstal. Naast de winkeldieven op Schiphol Plaza komt ook ladingdiefstal voor.' Zoals de diefstal van elektronica. 'Hier spelen zaken in alles waar je in kunt handelen', resumeert Toe Laer: drugs, mensen, wapens, geld en goederen. ▶

Het parket Schiphol. Links het rechtbankgedeelte, rechts op de bovenverdieping huisvest het OM. Op de achtergrond de toren van de luchtverkeersleiding.

De Meervoudige Kamer. Rechters worden 'ingevlogen' vanuit Haarlem voor een zitting. Het parket zit wel op Schiphol.

'Mensen denken dat wij alleen maar bolletjesslikkers hebben. Dat is onzin'

Geld- en drugsstromen

Natuurlijk is er ook de onbedoelde "criminaliteit". Vakantiegangers die meer namaakgoederen bij zich hebben dan is toegestaan. Mensen die een mooi souvenir hebben gekocht dat hier verboden blijkt te zijn omdat het is gemaakt van een bedreigde diersoort. De winkeldieven, namaakgoederen en verboden voorwerpen, met uitzondering van wapens, worden door de afdeling standaardzaken van het parket in Haarlem afgedaan. De rest blijft op Schiphol.

Naast de zaken op de weekdienst worden er projectmatig grote onderzoeken gedraaid, op basis van binnengekomen informatie. Toe Laer draait er zo'n drie per jaar. Grote onderzoeken die meestal leiden tot meer dan tien verdachten en tussen de veertig en vijftig ordners. En waar vaak een internationaal aspect aan zit. Verdachten die buitenlands zijn, internationale geld- en drugsstromen. Dit internationale aspect maakt Schiphol ook bijzonder.

Usb-stick

Soms overschrijdt een onderzoek de grenzen van Schiphol. Zoals de man die met een con-

tant geldbedrag van ruim 38 duizend dollar en 2600 euro werd aangehouden en daarvoor geen goede verklaring had. De eerste verdening luidde witwassen maar toen in zijn bagage een usb-stick werd gevonden met daarop een flinke hoeveelheid bankgegevens die van skimming afkomstig bleek, werd het een onderzoek naar een van de grootste skimacties ooit. De zes verdachten hadden bijna 1,9 miljoen euro opgestreken door bij Nederlandse winkels passen te skimmen. In het buitenland werd het geld vervolgens gepind. Schiphol huisvest ook de landelijk luchtvaartofficier, belast met alle onderzoeken naar luchtvaartincidenten. Te denken valt aan de crash van het vliegtuig van Turkish Airlines. Maar ook ongevallen met sportvliegtuigjes, zweefvliegtuigen, helikopters, luchtballonnen. Alles wat vliegt. Daarnaast komen luchtvaartgerelateerde incidenten bij luchtvaartofficier Bote ter Steege. Dronken piloten of crewleden, mishandelingen en bedreigingen aan boord, ongelukken op het platform die te wijten lijken aan menselijk handelen. In veel gevallen werkt Ter Steege samen met de dienst luchtvaartpolitie van het Korps Landelijke Politiediensten.

43,5 miljoen

Een bijzondere werkomgeving dus. Fred Bijlsma is sinds september teamleider op Schiphol. Daarvoor werkte hij op het parket Alkmaar. Hij somt ook een aantal punten op waarop Schiphol zich onderscheidt van een "doorsnee" parket. 'Ons werkterrein is Schiphol, tot aan het hek en niet verder. Bijna 3 hectare.' In 2009 deden ruim 43,5 miljoen passagiers Schiphol aan, met ruim 391 duizend vliegtuigen, en daarnaast 1,286,372 ton aan cargo. Er zijn diverse teams van KMar en

of Douane en/of Fiod op de luchthaven die al die stromen in de gaten houden.

Bijlsma geeft aan dat hij hier met meer partners samenwerkt dan dat hij in Alkmaar deed. De Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding bij mogelijke dreiging. Het Landelijk Parket dat daar dan bij komt. De KMar. Maandelijks overlegt hij in de zogeheten "stuur- en weegploeg" over de onderzoeken die lopen en wordt gekozen welke onderzoeken opgestart gaan worden. Daarnaast zijn er overleggen met Schiphol en KLM, belangrijke partijen op de luchthaven. 'We zwemmen in dezelfde vijver dus het is belangrijk dat als er wat is we elkaar kunnen vinden.' Ook werkt het parket Schiphol samen met partners in Suriname, in de strijd tegen drugs.

Strengere verkeersregels

Bijlsma en de officieren moeten ook regelmatig op de luchthaven zelf zijn, bijvoorbeeld voor doorzoeken. In het beveiligde gebied, waaronder het platform waar de vliegtuigen staan, mag je niet zomaar komen. Bijlsma toont een instructieboekje. Hij heeft een officieel examen van Schiphol moeten afleggen voordat hij een zogeheten Schipholpas kreeg. 'Welke zones zijn er op de luchthaven en op het platform. Op het platform gelden strenge verkeersregels. Waar moet je lopen, waar mag je niet lopen.'

Schiphol is een stad op zich. Met een eigen parket. Het is de bedoeling dat eind 2012 het hele complex verhuist naar een definitieve locatie, langs de A4. Wat dichterbij de bewoonde wereld, in een nieuw pand. ◀

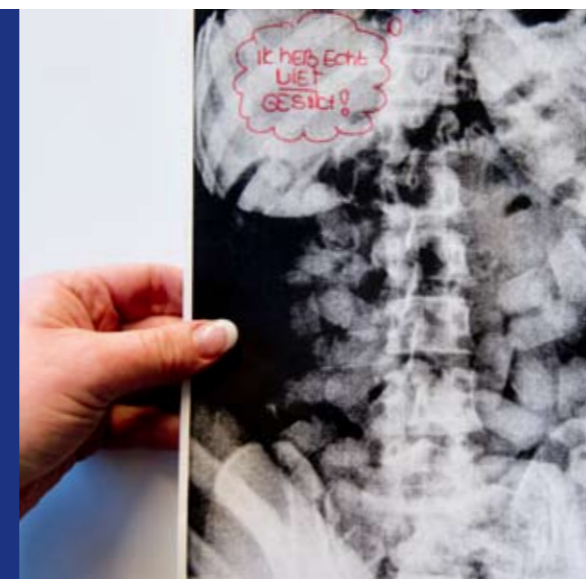
Tekst: Natasja Keijzer | Foto's: Robin Utrecht

Ketenpartner Koninklijke Marechaussee

Het parket Schiphol werkt niet met de regio-politie, maar met de Koninklijke Marechaussee (KMar). De 1800 marechausseemedewerkers zorgen op Schiphol ondermeer voor de handhaving van de openbare orde en zijn verantwoordelijk voor de opsporing van strafbare feiten. Daarnaast is de KMar belast met de grensbewaking en het toezicht op vreemdelingen. De KMar is een politieorganisatie met een militaire status. Zij is een van de vier operationele commando's van het ministerie van Defensie, maar op Schiphol worden vrijwel uitsluitend civiele taken uitgevoerd. Tussen KMar en parket bestaan korte lijnen en is veel contact. "Kmarries", zoals KMar-medewerkers op het parket worden genoemd, lopen er gemakkelijk binnen. Dat is vooral het geval met de marechaussees van het Recherche Team Drugsbestrijding en het Schipholteam (ook Douane), waarmee het OM hetzelfde complex op Schiphol-Oost deelt. Andere recherche-teams waar het parket veel zaken mee doet zijn: het team Zwarte Criminaliteit, het Sluisteam, de Teams Migratie Criminaliteit, team Jeugd en Zeden, team Opvang en het CargoHARC-team (een samenwerkingsverband van de FIOD, Douane en KMar) dat zich bezighoudt met de bestrijding van smokkel van verdovende middelen in vracht. Naast de rechte teams onderhoudt het parket ook nauwe contacten met de brigade Politie en Beveiliging van de KMar, oftewel de "platte petten" op Schiphol.

Een röntgenfoto van een vrouw die een flinke hoeveelheid bolletjes heeft geslikt. Uiterst rechts: teamleider Fred Bijlsma.

KORTOM

Kijk voor meer actueel nieuws op www.om.nl

STERKERE POSITIE SLACHTOFFERS

Slachtoffers krijgen een steeds steviger positie in het strafrecht.

Op 1 januari 2011 is de wet Versterking Positie Slachtoffers in werking getreden. De rechten van het slachtoffer hebben hiermee een definitieve plaats in het wetboek gekregen. Bij lichtere zaken hebben slachtoffers onder andere recht op informatie, dossierstukken en een schaderegeling. Bij zwaardere zaken als moord en verkrachting hebben zij recht op een gesprek met de zaakofficier, recht op een advocaat, spreekrecht tijdens de

rechtszitting, informatie als de verdachte vrijkomt en een voorschotregeling. Ook "correcte bejegening" is onderdeel van de wet.

Naast de wet heeft het OM een visie op slachtofferzorg ontwikkeld. Elementen van deze visie zijn: differentiatie in dienstverlening, schadebehandeling aan de hand van een normenstelsel, een uniform procesmodel, meetbare prestatie-indicatoren en het versterken van de OM-dienstverlening in het slachtofferloket. De wet en de nieuwe visie van het OM zijn vertaald in een nieuwe Aanwijzing Slachtofferzorg.

NATIONALE POLITIE

De huidige 26 politiekorpsen verdwijnen en er komt één landelijk korps onder verantwoordelijkheid van de minister van Veiligheid en Justitie.

De landelijke organisatie van de politie moet leiden tot minder bureaucratie, grotere eenheid, meer professionaliteit, betere en snellere samenwerking tussen de verschillende onderdelen van de politie en meer politiemensen die bezig zijn met het uitvoerende politiewerk. Het doel is een veilige leefomgeving en een effectievere opspo-

ring. Wijkagenten brengen nu 65 procent van hun tijd in de wijk door, dat moet naar 80 procent. Ook het aantal uren recherchewerk wordt uitgebreid, het aangifteproces vereenvoudigd en de heterdaadkracht vergroot. De bureaucratie en overhead worden beide met 25 procent teruggedrongen.

Omdat de nationale politie haar basis dicht bij de burger heeft, blijft het gezag over de politie op lokaal niveau. De burgemeester blijft de politie aansturen bij het handhaven van de openbare orde en hulpverlening in zijn gemeente. De officier van justitie blijft de politie aansturen bij de opsporing.

Foto: Willem Jan Ritman

IPAD-ZITTING

De eerste digitale zitting met mobiel OM-dossier op iPad. Deze hogerberoepzitting vond plaats op donderdag 16 december in Amsterdam.

Met deze pilot test de Landelijke Ressorcellijke Organisatie (LRO) het gebruik van moderne gegevensdragers in het strafproces. Strafdossiers kunnen integraal op een iPad worden geplaatst. Daarmee kunnen advocaten-generaal overal hun zaken voorbereiden. In de zittingzaal kunnen zij vanaf de iPad requireren. Er komt dus zowel in de voorbereiding als ook in de zittingzaal geen papier meer aan te pas. Het elektronisch dossier maakt de werkprocessen minder gevoelig voor menselijke fouten. De kans dat originele (papie-

ren) stukken zoekraken wordt verkleind. Het is de bedoeling dat de iPad ook elders binnen het OM gebruikt gaat worden.

Met een zoekmachine kan snel op trefwoorden in het dossier worden gezocht. Ten opzichte van de OM-Telewerk laptop werkt de iPad sneller omdat de informatie op de iPad staat en niet "opgehaald" moet worden. En mobiel werken sluit aan bij de principes van het "Nieuwe Werken" binnen de rijksoverheid, waarbij niet het proces maar de mens centraal komt te staan. Een werkwijze die de LRO op dit moment daadwerkelijk aan het invoeren is.

Er zijn beveiligingsmaatregelen getroffen in het apparaat zelf, en een protocol zorgt voor het veilig plaatsen van een strafdossier op de iPad.

OVERVAL CRIMINALITEIT

De strafeisen tegen verdachten van overvallen op woningen en bedrijven worden met een jaar verhoogd.

Een meerderjarige verdachte van een overval op een bedrijf kan nu rekenen op een strafeis van twee jaar, een overvaller op een woning op een eis van drie jaar.

Als er dreigend is met een vuurwapen, wordt de eis

in beide gevallen met nog een jaar verhoogd. Is er sprake van zwaar lichamelijk letsel, dan betekent dit wederom een jaar extra gevangenisstraf. Bij recidive gaat de straf met nog eens 50 procent omhoog.

Het OM heeft een richtlijn vastgesteld waarin dat is geregeld. De richtlijn is vanaf 1 december 2010 van kracht en geldt voor delicten die vanaf die datum zijn gepleegd.

DRIE KEER HOGERE STRAF

Minister Opstelten wil op korte termijn de straf voor geweld tegen medewerkers met een publieke taak verder te verhogen.

Momenteel vorderen officieren van justitie al een straf die 150 procent hoger ligt dan in reguliere geweldszaken; dat gaat omhoog naar 200 procent. De verdere verhoging betekent dat de

officier een drie keer hogere straf zal eisen als er agressie en/of geweld is gepleegd tegen politiemensen, ambulancepersoneel, brandweer en andere gezagsdragers.

Dat blijkt uit een brief van minister Opstelten aan de Tweede Kamer. De verdere verhoging is één van de afspraken uit het regeerakkoord en gaat (waarschijnlijk) per 1 januari 2011 in.

ZELFVERDEDIGER NIET AANHouden

Mensen die zichzelf verdedigen tegen een overvaller of inbreker worden daarvoor in principe niet meer aangehouden.

Voor slachtoffers van een overval of inbraak is het vaak bijzonder grievend wanneer zij door de politie worden aangehouden, nadat zij zich hebben verweerd tegen de inbreker of overvaller. Daarom zal het Openbaar Ministerie vanaf 1 januari 2011 in

dergelijke situaties werken op basis van een nieuwe aanwijzing.

Het blijft noodzakelijk dat de politie en het Openbaar Ministerie bij een beroep op noodweer of noodweereces volledig onderzoek doen naar de ware toedracht van het incident.

De aanwijzing heeft betrekking op gevallen die zich afspelen in de eigen woning of het bedrijf waar de betrokkene werkt. Ook gevallen van straatroof kunnen onder de werking van de aanwijzing vallen.

OMGESLAGEN

EERST NIET ZO

'Ik was als burgemeester eerst niet zo voor die nationale politie, daar ben ik heel eerlijk in. Ik ben er langzamerhand naartoe gegroeid.'

Ivo Opstelten, minister van Veiligheid & Justitie, over het ontwerpvoorstel voor de politie

Politievakblad Blauw, 4 december

DUIDELIJK

'Ik ben verantwoordelijk voor de politie en tussen mij en het hoofd van de politie komt een directeur-generaal politie. Wat er in de taken van de tien nieuwe korpschefs verandert? Nou, dat is duidelijk. Ze zijn hun zelfstandigheid kwijt.'

Ivo Opstelten, minister van Veiligheid & Justitie, over het ontwerpvoorstel voor de politie

Politievakblad Blauw, 4 december

MEER MANNEN

'Als we nu niets doen dan bestaat de rechterlijke macht over 20 jaar voornamelijk uit vrouwen en dat spoort niet met de wens dat de rechterlijke macht in zijn samenstelling herkenbaar moet zijn.'

Simone Roos, lid van de Raad voor de rechtspraak

Mr. 7 december 2010

VERONTREINIGD

'We weten dat er in Nederland grond- en afvalmakelaars rondlopen die de hele dag niets anders doen dan zoeken naar mogelijkheden om verontreinigde grond kwijt te kunnen.'

Jan Liezen, milieuviseur Politieacademie

Handhaving, december 2010

FOUT BLOOT

Recente strafrechtelijke jurisprudentie over kinderporno

Drie foto's van een ca. 14 jaar oude naakte jongen. Op twee foto's zit hij in bad en kijkt hij in de lens en wenkt met zijn hand. Op de derde foto staat hij in het bad en toont zijn gehele naaktheid. Zijn dergelijke plaatjes kinderporno, ook al worden geen expliciete seksuele handelingen afgebeeld? Het Hof Leeuwarden vond van wel. Het merkte de foto's zonder omhaal van woorden aan als kinderporno en veroordeelde degene die deze – en aanmerkelijk explicietere – foto's in zijn verzameling had (LJN BM1331).

Wie naar de tekst van de wet kijkt, zou dat verrassend kunnen vinden. Art. 240b Sr spreekt van 'een afbeelding van een seksuele gedraging', hetgeen doet vermoeden dat er een handeling te zien moet zijn. Een ruime uitleg van het kinderpornoverbod is inmiddels gebruikelijk in de rechtspraak. Daarmee is echter nog niet gezegd dat er heldere criteria zijn om te bepalen wanneer een afbeelding kinderporno is en wanneer een niet-strafbare foto van een bloot kind. In een recent arrest van de Hoge Raad stond die vraag centraal (LJN BO6446).

De zaak betreft een klacht tegen de onttrekking aan het verkeer van inbeslaggenomen foto's en ander als kinderporno aangemerkt beeldmateriaal van een fotograaf. Deze fotograaf is overigens geen onbekende bij de Hoge Raad. Al twee keer eerder is deze zaak aan de Raad voorgelegd (LJN AR5740 en LJN AD9579). Ook oordeelde de Hoge Raad in 1990 over de inbeslagneming van een andere serie tentoongestelde foto's van dezelfde fotograaf (NJ 1990, 667). De vervolging van de fotograaf heeft destijds tot maatschappelijke onrust geleid omdat het hier om 'kunstzinnige' foto's zou gaan.

In de huidige zaak draait het dus opnieuw om de vraag wat moet worden verstaan onder "een afbeelding van een seksuele gedraging". Het Hof Den Bosch had uitgebreid de tijd genomen om de afbeeldingen te beoordelen. Volgens AG Knigge zijn de criteria die het hof heeft gebruikt echter te vaag. In zijn zeer uitgebreide conclusie geeft Knigge een overzicht van de wetsgeschiedenis. Daarbij steekt hij zijn mening niet onder stoelen of banken. Met name oud-minister Sorgdrager zou verwarring hebben gesticht met haar toelichtingen op art. 240b Sr. Deze leveren geen consistent geheel op en leiden niet tot een heldere en werkbare afbakening. Ook de Hoge Raad wordt niet door Knigge gespaard. Volgens hem neemt de Raad niet de moeite om nauwkeurig te definiëren wat seksuele gedragingen in de zin van art. 240b Sr zijn. Hij vraagt zich af of het wettelijke criterium niet sluipenderwijs heeft plaatsgemaakt voor een heel andere maatstaf, namelijk of de afbeelding geschikt is voor het familiealbum.

Voorafgaand aan de beoordeling van de zaak zelf, maakt de Hoge Raad klip en klaar dat art. 240b Sr een ruimer bereik heeft dan het materiaal waarop een expliciet seksuele gedraging is afgebeeld. Het artikel ziet ook op materiaal dat weliswaar niet een gedraging van expliciet seksuele aard toont, maar dat, gelet op de wijze waarop zij tot stand is gekomen, eveneens strekt tot het opwekken van seksuele prikkeling. Hierbij kan het gaan om een afbeelding van iemand in een houding of omgeving die weliswaar op zichzelf of in andere omstandigheden "onschuldig" zouden kunnen zijn, maar die in het concrete geval een onmiskenbaar seksuele strekking heeft. Een voor de bewijsvoering belangrijke toevoeging is dat het voor art. 240b Sr niet noodzakelijk is, dat vaststaat dat de jeugdige is geschaad. Bij de toepassing van deze criteria op de zaak zelf vond de HR vervolgens dat het Bossche Hof de juiste maatstaf had toegepast. Omdat ook de andere cassatiemiddelen geen doel troffen, is betrokkene zijn nog in de vorige eeuw in beslag genomen plaatsjesverzameling definitief kwijt.

Tekst: Miranda van Turenout en Juriaan Simonis, Wetenschappelijk Bureau OM

LEIDINGGEVEN AAN DE MENS SOORT JURIST

Lessen uit Burgers' Zoo

Leidinggeven aan juristen, hoe doe je dat? Juridische professionals lieten zich eind november bijpraten op een congres in Burgers' Zoo in Arnhem. Van apengedrag van valt veel te leren. 'De goede leider heeft perfect in de smiezen wat hij zijn ondergeschikten moet geven in ruil voor zijn leiderschap.'

Kritisch, autonoom, eigenzinnig en op de inhoud gericht. Dat is de typering die Monique van de Griendt geeft van de beroepsgroep juristen. Van de Griendt kan het weten. Ze was, voordat ze haar eigen adviesbureau Dialogue bv oprichtte, jarenlang advocaat en rechter-plaatsvervanger.

De eigenschappen die aan het juristendom kleven maken het aansturen van deze groep een forse opgave, betoogt Van de Griendt. 'De leidinggevende moet niet alleen goed in zijn vak zijn, maar ook leiderschapskwaliteiten hebben of die kunnen ontwikkelen.'

Met die vakbekwaamheid zit het meestal wel snor, maar met het leiderschap?

Deal sluiten

Je moet nogal wat in je mars hebben te kunnen leidinggeven. In de woorden van ondernemer Johan Schaberg: 'Je bent, volgens de regel van Benedictus, een hoeder van zielen. Deze mensen werken niet alleen voor brood op de plank. Net als kloosterlingen dus.' Om dat te kunnen moet je visie hebben en structuur creëren. Emotionele intelligentie is ook vereist. Dat houdt in: zelfrespect, emotioneel zelfbewustzijn, assertiviteit en onafhankelijkheid. En ook: empathie en sociale verantwoordelijkheid voelen en interpersoonlijke relaties kunnen aangaan. Ook stresstolerantie en impulscontrole zijn belangrijk, en zo zijn er nog wat benodigde eigenschappen. Het doet een deelnemer verzuchten: 'Je moet wel psycholoog zijn om dat allemaal onder de knie te hebben.'

Beetje overdreven misschien, maar de lat ligt hoog. 'Helaas is het binnen juridische organisaties vaak de beste jurist die gaat leidinggeven,' stelt Guido Dierick die bij semiconductorproducent NXP leiding geeft aan zo'n zestig bedrijfsjuristen en octrooigemachtigden. 'Het is niet vanzelfsprekend dat deze persoon ook een goede leidinggevende is.' Dierick pleit daarom voor zelfreflectie bij juristen: 'Waar haal je de meeste voldoening uit? Uit het winnen van een proces of het sluiten van een deal? Of uit leidinggeven? Stel je zelf die vraag voordat je een managementbaan ambieert.'

De briljante officier of de succesvolle advocaat is dus niet per definitie een bekwaam sector-

hoofd. 'Daar komt nog bij dat professionals leiding geven vanuit hun vakdiscipline,' betoogt Monique van de Griendt. 'Ik train ook medisch specialisten. Die zijn vanuit hun vak gewend om vanuit een professionele distantie met patiënten om te gaan. Dat moet ook om hun vak goed uit te oefenen. Als ze vanuit die houding gaan managen of samenwerken, dan gaat het dus mis.'

Iets soortgelijks ziet ze gebeuren binnen juridische organisaties. 'Juristen zijn gewend op het scherp van de snede te opereren. In een juridisch proces kan dat productief zijn, maar in een team niet.'

Valkuil

Een andere valkuil van de beroepsgroep is de neiging om overal een vraagteken achter te zetten. Van de Griendt: 'Juristen denken eerder in onmogelijkheden dan in mogelijkheden.' En aangezien dat zowel geldt voor de baas als voor zijn ondergeschikten, kan dat een flink obstakel zijn voor creatief en innovatief gedrag. Een extra complicatie voor het Openbaar Ministerie is daarbij dat deze organisatie permanent wordt bestookt met impulsen van buiten. De publieke opinie en politiek Den Haag

'Helaas gaat vaak de beste jurist leidinggeven'

hebben altijd hun mening klaar over strafzaken. Maar het grootste dilemma voor OM'ers is volgens Van de Griendt dat deze juristen enerzijds de normen van hun vak perfect moeten beheersen (en zich daarbij strikt aan de regels moeten houden) en anderzijds flexibel moeten zijn als dat vereist is. Ook NXP'er Dierick kent dat dilemma. 'Je moet als juridisch leidinggevende genoeg vakkennis hebben om gezag te houden binnen de organisatie. Als bedrijfsjurist moet je de CEO antwoord kunnen geven op vragen, want hij ziet jou als General Counsel. Je moet ook duidelijk grenzen kunnen stellen: wat kan wel en wat absoluut niet? Binnen de advocatuur en het Openbaar Ministerie is dat ▶

laatste nog belangrijker. Zij hebben een andere opdracht, ze moeten dieper gaan dan wij. Maar tegelijkertijd moeten ook zij de grenzen durven opzoeken. Riscomijdend gedrag is geen goede eigenschap voor een jurist.'

Chimpansees

En dus? En dus moeten juridische organisaties net als alle bedrijven veel aandacht besteden aan selectie en training van management, want leidinggeven is een veeleisend metier. Als ze daarbij rekening houden met de aparte mensensoort die als jurist door het leven gaat, is dat mooi meegenomen. Mochten ze twijfelen, dan kunnen ze te rade gaan bij de emeritus-hoogleraar ethologie prof. dr. Jan van Hooff die ook aan het woord komt tijdens het congres. Van Hooff heeft het gedrag van apen bestudeerd en is gefascineerd door de coalities die chimpansees

weten te sluiten. Hij deed onderzoek naar de manier waarop alfamannetjes de macht grijpen en weer kwijtraken en concludeert: 'De goede leider heeft perfect in de smiezen wat hij zijn ondergeschikten moet geven in ruil voor zijn leiderschap.'

Bij mensen, meent Van Hooff, geldt net als bij dieren, the survival of the fittest. 'Dat wordt vaak verkeerd vertaald naar het recht van de sterkste. Het is het recht van de geschiktste. Die is dominant. Hij kan dat alleen blijven als hij compromissen sluit met de anderen. Hij doet dat op intuïtie.'

En dat geldt voor iedereen, of je nu aap bent, kloosterling of jurist. ◀

Tekst: Peter Louwerse

Foto: ANP - Vidiphoto en Joost Hoving

UTrecht

Beeldvorming

Op het Vrouwe Justitiaplein in Utrecht staan twee beelden. Het één is een bronzen weergave van Vrouwe Justitia waarin weegschaal en zwaard in één zijn afgebeeld. Het ander is een twintig meter hoog "been" dat de titel Column of Justice draagt. Aanvankelijk vond ik dat een wat klunzige staaf klei. Door de jaren heen – en vooral de laatste tijd – begrijp ik steeds beter dat het staat voor **de manier waarop we in de rechtszaal het ordinaire gekissebis van de straat weten te ontstijgen**. Door de vaste vorm en regels van het proces is het mogelijk dat alles op tafel komt en er een oordeel en een oplossing volgt.

Maar de wereld is veranderd. Een voor een zijn de beroepen die vroeger gezag en vertrouwen uitstraalden van hun voetstuk gevallen. Die trend knaagt ook aan de fundamenten van justitie en sijpelt de rechtszaal binnen: **het gezag van de toga moet omver!** Het eerst krijgen onze beelden het voor de kiezen. Na een week vol kraakzittingen is onze arme Vrouwe Justitia gebruikt als aanplakpaal voor pamfletten en wordt ons been ontsierd door het kraakteken. Ook het plein zelf ligt bezaaid met peuken en resten afval. Met daar tussenin krijttekeningen met kraaktekens en leuzen als: no Gods, no masters, no cops, no government, no religion, no nazi's, no borders, just one free world. Er stond alleen niet bij no social security. Dat willen ze blijkbaar wel.

Achter dat soort kreten kun je een soort anarchistische ideologie vermoeden. Dat kan ook anders. Laatst moest ik aanzien hoe een man zich achter onze Vrouwe Justitia opstelde, wat tegen haar aanschuurde en haar borsten met zijn handen omvatte. Het leek wel aanranding. Jammer dat brons inflexibel is. **Een knietje was op zijn plaats geweest**. Ik bleef vol verbijstering achter met de gedachte: blij van mijn Vrouw Justitia af! En blij van ons been!

Mary Hallebeek, persvoorlichter parket Utrecht

WIE MOET OM-JURISTEN LEIDEN?

'De belangrijkste vraag is: waar word je nou gelukkig van? Wil je zelf in de schijnwerpers staan met die geruchtmakende fraudezaak of moord, ga dan vooral niet leidinggeven. Als er één ding is wat je als leidinggevende aan professionals moet geven, dan is dat ruimte. Ervaren officieren en AG's weten zelf het beste hoe het moet. In elk geval denken ze dat. Organiseer een kritische en assertieve professionele omgeving en zorg dat ze zich niet om allerlei bijzaken (kopiëren, brieven schrijven, goede koffie, etc.) druk hoeven te maken. Echt moeilijk is het allemaal niet – zet vooral je ego opzij – maar dat een kei van een officier ook een goede leidinggevende is, is bepaald niet vanzelfsprekend.'

Charles van der Voort, directeur Parket-Generaal (tot 1 januari 2011: landelijk hoofdadvocaat-generaal)

'De reflex om de beste jurist te laten leidinggeven is niet meer zo aan de orde binnen het OM. De inhoudelijke toppers zetten we juist in daar waar zij het beste zijn. Het functiehuis geeft daartoe ook de mogelijkheid. Leidinggevend laten steeds meer zien dat de bevoegdheid en loyaliteit aan "de zaak" hetgeen is wat iedereen bindt. De dilemma's, zoals "van wie is de zaak nu eigenlijk", "ben ik magistraat of crimefighter" en "ga ik nu over de potloden of over prestaties in combinatie met welbevinden", vinden steeds meer hun weg en ruimte in het OM. Als leidinggevende daar een cruciale rol in spelen, is een geweldige baan.'

Steven Burgmeijer, hoofd afdeling HRM, Parket-Generaal

Met een ontbijtje geven

Een B&B als hobby

ben je er niet

GESPOT:
De Wartena Hoeve in
Friesland

NAAM:
Caroline de Groot

LEEFTIJD:
46 jaar

FUNCTIE:
Officier van justitie
Arrondissementsparket
Leeuwarden

Foto: Jaap Spieker

Caroline de Groot forensede van Weesp - ingeklemd tussen de A1 en A9 - naar parket Haarlem. 'Mijn leven was te hectisch.' Het bracht haar en haar man naar het noorden, waar ze een 150 jaar oude boerderij vonden aan een Friese vaart. Toevallig was er ook een vacature op parket Leeuwarden. 'Alles viel op zijn plaats. Ik kon de baan krijgen, het huis in Weesp verkopen en de boerderij aankopen.'

Omdat Caroline ooit stewardess was en haar man affiniteit had met gastheerschap, wilden ze een B&B beginnen. Wat als een hobby van start ging is inmiddels een echte business: met een ontbijtje geven ben je er niet.

'Maar de B&B houdt me in balans,' zegt Caroline. 'Ik heb dit werk zelf in de hand, terwijl je als officier afhankelijk bent van anderen. Daarnaast zijn we alleen zomers open, zodat het goed te combineren is met mijn werk.'

Soms komt haar civielrechtelijke kennis (opgedaan als raio) haar goed van pas. Toen gasten hun Rotweilers in de badkamer hadden opgesloten en de nagelkrassen op het kozijn hadden weggewerkt met tandpasta heeft Caroline met succes een schadevergoeding geclaimd. Maar doorgaans levert de B&B juist hartverwarmende contacten op. 'We zijn zelfs door onze eigen gasten uitgenodigd voor een diner in een haute cuisine restaurant.'